

Förstärka konflikter - systemteori

Konflikt förstås som intressebaserade motsättningar i Niklas Luhmanns systemteori. Det är alltså motsättningar mellan intressen, inte mellan personer, som är konflikt. Motsättningar mellan grupper och personer får inte funktionen av konflikt i ett system. Mobbning, baktaleri, ovänskap eller krig fungerar till och med konfliktundvikande. De trycker ned konflikter.

Konflikter är, enligt Luhmann, avgörande för organisationers och samhällens fortbestånd. Konflikter utvecklar samhällen. De skapar dessutom skydd mot hot och kollaps. De bygger upp immunförsvar för organisationer och samhällen.

Fler parter stärker konflikter

Politik och samhällsengagemang handlar delvis om att förstärka konflikter och göra konflikter kreativa. En organisation eller samhälle utan motsättningar stagnerar och tenderar att kollapsa. Märk väl att även organisationer blir samhällen i Luhmanns systemteori. En by och en organisation kan båda börja fungera som levande samhällen vilka kretsar kring något form av torg.

Ett sätt att förstärka en konflikt är att dra in fler parter. Ifall argumentationen ökar genom att dra med fler så ökar samtidigt konfliktens komplexitet, enligt Luhmann. Konflikten mångfaldigas. Parter ska inte alltid göra upp själva. Dra in fler. Öka konfliktens omkrets. Att mångfaldiga relevanta konflikter blir funktionellt för organisationer och samhällen.

Våld och förtryck undertrycker konflikter

Våld och förtryck undertrycker och hindrar motsättningar. De är medel för att trycka ner konflikter. Tvärtom mot vad massmedia gärna skriver så är förtryck och våld konfliktundvikande. De blir därmed dysfunktionella för samhällen.

Våld och förtryck förstör samhällenas immunsystem. Samhällen utan myller av komplexa konflikter får svårt att hantera störningar, katastrofer, hot och stagnation. Detta kan skapa en spiral där konflikter undertrycks med mer våld och förtryck.

Personliga motsättningar är inte konflikt

I vardagligt språk betecknas gärna ovänskap och fiendeskap, alltså motsättningar mellan personer och grupper, som konflikter. Men systemteori visar att sådana personliga motsättningar snarare fungerar konfliktundvikande. Personliga motsättningar tränger undan intresse-motsättningar. De blir därmed inte funktionella för samhällen.

Personangrepp, förtal och mobbning blir alltså dysfunktionella, bland annat för att de undertrycker och undviker konflikter istället för att hålla dem vid liv. Här vänder systemteori upp och ner på den dominerande förståelsen av konflikter.

Dominans och härskartekniker undertrycker konflikter

Att krossa en motpart krossar samtidigt en massa konflikter. När grupper dominerar över andra grupper så trängs konflikter bort. Dominans trycker ner konflikter.

Förutom vid brottning, övergrepp och på slagfält så bygger dominans på lydnad snarare än muskler och styrka. En dominerande ordning är den som många lyder. Med Thoreau och Gandhi skulle man hävda att civil olydnad och motstånd krävs för att bryta hierarkins dominans. Utan civil olydnad stagnerar organisationer och samhällen.

Politisk aktivism inspireras ibland av tävlingar och militärt tänkande. Aktivister pratar om att segra och att vinna. Men att segra över en motståndare tränger undan konflikter och skapar därmed gärna stagnation.

Luhmanns systemteori ger oss verktyg för att analysera hur dominerande hierarkier blir konfliktdämpande och med tiden dysfunktionella.

Härskartekniker tränger undan konflikter

På liknande sätt som andra former av dominans blir även härskartekniker konfliktundvikande. Att härska är att trycka ned konflikter.

De som ingriper vid härskartekniker och mobbning pekas gärna ut som de som skapar konflikt. Eftersom övergrepp inte är konflikt i systemteori så skulle ett

ingripande introducera konflikt mot övergreppet. Konflikt som en form för ingripande introducerar etik och normer, vad som är rätt och fel. Konflikt som ingripande kan kreativt lyfta fram vilken ordning vi vill ha. Ingripandet skapar en intressebaserad ordning. Konflikt bygger en annan ordning än den som tolererar dominans och härskartekniker (undertryckandet av konflikter).

Här kan det vara användbart i analysen att skilja på ett ingripande som räddar en enskild person eller grupp, vilket har med övergreppet att göra. Och ett konfliktingripande som bygger en annan ordning (en ordning som mångfaldigar konflikter).

Beslut som avslut av konflikt

Det som Luhmann inte tar upp i de böcker jag läst är att ett beslut efter en omröstning avgör en konflikt. Beslut undertrycker i så fall konflikter. Ifall beslut tas för tidigt utan att intressebaserade ordningar har fått mångfaldigas skulle det i så fall leda till dåliga beslut, tröghet och stagnation.

Beslutsmetoder och mötesteknikerna behöver därför förlänga och förstärka konflikter så att dessa blir produktiva innan beslut kan tas. Om man exempelvis tar beslut med kvalificerad majoritet istället för majoritetsbeslut måste fler övertygas med argument. Argumenten och konflikternas komplexitet ökar.

En annan metod för att förlänga och förstärka konflikten är att använda vetorätt (konsensus). Beslut med vetorätt förstärker konflikter. Argumenten behöver utvecklas till alla deltagare övertygas för att kunna genomföra beslut. Med konsensus går det inte att undertrycka konflikter med en majoritetsomröstning. Konsensus som beslutsform med vetorätt förstärker konflikter till skillnad mot den konfliktlöshet som missvisande ofta kallas konsensus.

Per Herngren

3 augusti 2006, version 0.2.1, bearbetad 2019.

Funktionell och dysfunktionell - bilaga 1

Tidig systemteori föreställde sig gärna att samhällen tenderar att bli funktionella. Systemet skulle ha en inneboende intelligens som skapade funktioner som var bra för helheten.

Den föreställningen blir gärna en mysticism som används för att rättfärdiga den rådande ordningen. Organisationer och samhällen kan ramla in i olika dynamiker som kan vara funktionella för olika intressen. Funktioner kan motverka varandra. Och de kan både vara destruktiva och funktionella samtidigt. Systemteori är metod för att undersöka komplexa dynamiker.

Föreställningen att helheten har en inbyggd intelligens som utgår från vad som är bra för sig själv blir alltså mysticism i äldre systemteori. Niklas Luhmann ger flera teoretiska verktyg för att ta sig ur idealiserandet av helheten.

System - bilaga 2

System är:

1. Hur en verksamhet återskapas, igen och igen.
2. Hur den skyddar sin verksamhet från påverkan och information.
3. Hur den samverkar med omgivning och andra system.

System består alltså av *hur*. Hur något görs. System består inte av personer, stater eller företag; system är hur dessa kan agera.

Exempelvis danssteget dile que no är ett system för att koppla ihop olika dansturer i salsa. Salsadansare som använder dile que no får inte med sig hundratusentals andra dansare i dansturen. Dile que no är bara ett system för *hur* dansare kan koppla ihop olika dansturer. Systemet dile que no sprider sig mellan dansare som en smitta istället för att bilda en väldig systembubbla som innehåller alla salsadansare. System är alltså små men myllrande snarare än stora bubblor.

Att ta betalt för mer än vad något kostar är ett kapitalistiskt system för att föra över rikedomar från vissa till andra. Men finns inga kapitalister i systemet kapitalism, enligt Luhmanns sociala systemteori. Som med en danstur så kan en dansgrupp använda dansturen utan att få med sig en massa dansare som dyker upp inuti dansturen. Kapitalism är i systemteori ett tillvägagångssätt snarare än en mängd aktörer. Olika kapitalistiska system visar *hur* man kan agera kapitalistiskt. Kapitalism mångfaldigas till ett myller av system som kapitalister och institutioner kan kopiera.

Referens

Niklas Luhmann, *Social Systems*, Stanford University Press, 1995.

Per Herngren, "[Kritik och protest blir maktens motor - Bartonek & Hegel](#)", 2018.

Per Herngrens [texter om system](#).